

Обставини справи

Компанію-заявника Seksimp Group SRL було зареєстровано в Республіці Молдова в 2002 році. Її засновником є S. B, громадянин Словенії.

Компанія-заявник займалася переважно орендою свинарників і земельних ділянок, а її засновник S. B. здебільшого перебував за межами Молдови.

18 червня 2010 року компанія-заявник здала в оренду компанії Т. два свинарники та земельні ділянки за річну орендну плату в розмірі 3 600 євро (EUR). Того ж дня компанія-заявник здала в оренду три свинарники та земельні ділянки компанії Л. за річну орендну плату в розмірі 5 400 EUR. Обидва договори містили офіційну зареєстровану адресу компанії-заявника й банківські реквізити особистого банківського рахунку S. B. Того ж дня компанія-заявник виставила рахунки-фактури кожній з двох компаній, що містили її банківські реквізити.

Компанія Т. спробувала перерахувати суму орендної плати на банківський рахунок, зазначений у договорі, але платіж був повернутий, оскільки банківський рахунок не належав компанії-заявнику.

Тоді компанія Т. надіслала на зареєстровану адресу компанії-заявника лист із проханням про офіційну передачу свинарників та земельних ділянок і надання правильних банківських реквізитів. У листі зазначалося, що відсутність відповіді буде розглядатися як мовчазна згода на перехід свинарників та земельних ділянок у власність компанії Т. Відповіді не було.

Того ж дня компанія Т. уклала з компанією Л. два договори купівлі-продажу худоби та кормів, зобов'язавшись сплатити штраф за несвоєчасне виконання договірних зобов'язань.

Компанія Т. порушила справу проти компанії-заявника з вимогою розірвати договір оренди від 18 червня 2010 року через невиконання компанією-заявником зобов'язань щодо передачі свинарників та земельних ділянок. Окрім цього, вона вимагала відшкодування матеріальної шкоди в розмірі 1 219 000 молдавських леїв (MDL), що, як стверджувалося, становило штраф, який компанія Т. сплатила компанії Л. відповідно до укладених між ними договорів.

Суд надіслав повістку й позовну заяву рекомендованим листом на адресу компанії-заявника, зазначену в Державному реєстрі юридичних осіб. Однак і повістка, і позовна заява були повернуті до суду з приміткою поштового відділення про те, що «за вказаною адресою ніхто не проживає».

18 квітня 2011 року, за відсутності компанії-заявника, суд задовольнив позовні вимоги компанії Т. в повному обсязі. У ході виконавчого провадження майно компанії-заявника було продано з аукціону.

Компанія-заявник дізналася про цивільне провадження, рішення суду від 18 квітня 2011 року та аукціон. Тоді вона оскаржила рішення суду першої інстанції,

стверджуючи, що справу було розглянуто за її відсутності, бо повістку не було доставлено S. B., який не жив у Молдові; що між стверджуваним невиконанням умов договору оренди та заявленим відшкодуванням не було причинно-наслідкового зв'язку; і що фактична передача свинарника та земельних ділянок відбулася. Стосовно банківської інформації, компанія-заявник стверджувала, що S. B. був її єдиним учасником і в договорі був вказаний його особистий банківський рахунок, про який було відомо всім сторонам.

Суди вищих інстанцій залишили рішення суду першої інстанції без змін.

До ЄСПЛ компанія-заявник скаржилася, що справу було розглянуто судом першої інстанції за її відсутності і що рішення судів були недостатньо обґрунтовані. В контексті статті 1 Першого протоколу до Конвенції компанія-заявник скаржилася, що вона стала жертвою корпоративної «рейдерської атаки», і внаслідок цього була позбавлена свого майна.

Оцінка Суду

Щодо пункту 1 статті 6 Конвенції

ЄСПЛ нагадав, що принцип змагальності та принцип рівності сторін, які тісно пов'язані між собою, є основоположними компонентами концепції «справедливого судового розгляду» в розумінні пункту 1 статті 6 Конвенції (див. рішення у справі *Regner v. the Czech Republic* [ВП], № 35289/11, § 146, від 19 вересня 2017 року). Вони вимагають «справедливого балансу» між сторонами: кожній стороні має бути надана розумна можливість представити свою справу за таких умов, що не ставлять її чи його в явно гірше становище порівняно з протилежною стороною (див. рішення у справі *Andrejeva v. Latvia* [ВП], № 55707/00, § 96, ECHR 2009).

ЄСПЛ зазначив, що компанія-заявник не отримала повістку про судові засідання в суді першої інстанції. Незважаючи на те, що повістку, як видається, було надіслано на її зареєстровану адресу, її було повернуто як неотриману (див. пункт 12 рішення). Утім, навіть припустивши, що суд першої інстанції не повідомив належним чином компанію-заявника про провадження проти неї та/або що компанія-заявник не проявила належної ретельності в отриманні пошти за зареєстрованою адресою ЄСПЛ зауважив, що компанія-заявник мала можливість домогтися нового судового засідання після того, як вона дізналася про рішення суду першої інстанції від 18 квітня 2011 року.

Зокрема, ЄСПЛ зазначив, що компанія-заявник мала можливість викласти свої аргументи щодо непропорційної суми відшкодування та оскаржити факти й докази в апеляційному провадженні, що могло призвести до скасування рішення суду першої інстанції та ухвалення нового рішення по суті справи.

З огляду на вищевикладене, ЄСПЛ дійшов висновку, що відсутність компанії-заявника в суді першої інстанції в цілому не призвела до несправедливості судового

розгляду. Відповідно, він вважав, що в цьому аспекті не було порушення пункту 1 статті 6 Конвенції.

Водночас ЄСПЛ вважав, що аргументи, наведені компанією-заявником, вимагали чіткої відповіді від національних судів. Принцип справедливості, передбачений статтею 6 Конвенції, був порушений, коли вони проігнорували важливі зауваження компанії-заявника (див., наприклад, нещодавнє рішення у справі *Mont Blanc Trading Ltd and Antares Titanium Trading Ltd v. Ukraine*, № 11161/08, § 82, від 14 січня 2021 року).

Отже, ЄСПЛ дійшов висновку, що було порушено пункт 1 статті 6 Конвенції у зв'язку з відсутністю належного обґрунтування в рішеннях національних судів.

Щодо статті 1 Першого протоколу до Конвенції

ЄСПЛ нагадав, що стаття 1 Першого протоколу до Конвенції містить три чіткі норми: перша норма, викладена в першому реченні першого абзацу, носить загальний характер і проголошує принцип мирного володіння майном; друга норма, що міститься в другому реченні першого абзацу, стосується позбавлення власності й підпорядковує його певним умовам; третя норма, закріплена в другому абзаці, передбачає, що Договірні Держави мають право, *inter alia*, контролювати користування власністю відповідно до загальних інтересів. Однак ці норми не є непов'язаними за своєю суттю. Друга і третя норми стосуються конкретних випадків втручання в право на мирне володіння майном і тому повинні тлумачитися у контексті загального принципу, закріпленого першою нормою (див. рішення у справі *Broniowski v. Poland* [ВП], № 31443/96, § 134, ECHR 2004-V).

ЄСПЛ повторно зауважив, що провадження стосовно цивільних спорів між приватними особами, як у цій справі, самі по собі не покладають на Державу відповідальність за статтею 1 Першого протоколу до Конвенції (див. рішення у справах *Rustavi 2 Broadcasting Company Ltd and Others v. Georgia*, № 16812/17, § 310, від 18 липня 2019 року; *Zagrebačka banka d.d. v. Croatia*, № 39544/05, § 250, від 12 грудня 2013 року). Сам факт того, що Держава у своїй судовій системі забезпечує суд для вирішення приватноправового спору, не є втручанням Держави в майнові права, передбачені статтею 1 Першого протоколу (див. рішення у справі *Theo National Construct S.R.L. v. the Republic of Moldova*, № 72783/11, § 69, від 11 жовтня 2022 року), навіть якщо матеріально-правовий результат рішення суду в цивільній справі призводить до втрати певного «майна». Держава може нести відповідальність за шкоду, спричинену таким вирішенням, якщо судові рішення не були ухвалені відповідно до національного законодавства або якщо вони були свавільними чи явно необґрунтованими всупереч статті 1 Першого протоколу (див., наприклад, рішення у справі *Vulakh and Others v. Russia*, № 33468/03, § 44, від 10 січня 2012 року).

У цій справі ЄСПЛ зазначив, зокрема, що суд першої інстанції зобов'язав компанію-заявника виплатити відшкодування матеріальної шкоди в розмірі, що в

двадцять разів перевищував вартість її договору з компанією Т. Відшкодування, як стверджувалося, стало результатом низки договірних зобов'язань між компанією-заявником та компанією Т., а потім між компанією Т. та третьою стороною. Проте суд першої інстанції не оцінив пропорційність суми щодо фактичної поведінки й ризику, на який пішла компанія-заявник, у такий спосіб не застосувавши відповідні положення національного законодавства. Суд поклав на компанію-заявника повну відповідальність за укладені компанією Т. з третьою стороною договори з високим ступенем ризику, які передбачали значні штрафні санкції. Однак він не оцінив, чи сприяла компанія Т. настанню шкоди, взявши на себе комерційні ризики за таких штрафних санкцій за описаних вище обставин, і чи було оспорюване невиконання компанією-заявником її договірних зобов'язань та відсутність належної ретельності пропорційними до шкоди, якої вона, як стверджувалося, зазнала.

Крім того, компанія-заявник дізналася про рішення суду першої інстанції лише в жовтні 2011 року з виконанням рішення суду та продажем майна компанії-заявника з аукціону. Попри те, що компанія-заявник могла оскаржити аукціон та виконавче провадження, вона не мала можливості зупинити аукціон та виконання рішення доти, поки рішення суду першої інстанції в основному провадженні залишалося в силі.

За таких обставин ЄСПЛ не міг не дійти висновку, що Держава до цього часу не виконала свого позитивного зобов'язання за статтею 1 Першого протоколу до Конвенції щодо створення належного суду, який би дав заявнику можливість ефективно захистити свої права (див., серед іншого, згадане рішення у справі *Theo National Construct S.R.L. v. the Republic of Moldova*, § 80; і рішення у справі *Bilyavska v. Ukraine*, № 84568/17, § 48, від 27 березня 2025 року).

Отже, було порушено статтю 1 Першого протоколу до Конвенції.

Висновок

Відсутність порушення статті 6 Конвенції (право на справедливий суд) щодо провадження *in absentia* в суді першої інстанції.

Порушення статті 6 Конвенції стосовно відсутності належного обґрунтування в рішеннях судів.

Порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції (захист власності).

Рішення в цій справі ухвалене Палатою 15 травня 2025 року й набуло статусу остаточного 15 серпня 2025 року відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.